

Кузьминчук Н. В., Зима О. Г.

АНАЛІЗ ВИДІВ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ ЩОДО ВИРІШЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ

У статті проаналізовано існуючі (закріплені законодавством) види трансфертів, їх структури з урахуванням змін у Бюджетному кодексі України, зокрема аналіз видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Дано розподіл у регіональному розрізі розміру додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів. Проаналізовано субвенції, які спрямовані на забезпечення соціального захисту населення. Розглянуто виконання обсягів субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності. У статті обґрунтовано, що політика надання соціальних трансфертів є недосконалою. На основі аналізу виділено основні недоліки міжбюджетних відносин, які виникають з причин низької ефективності та постійного збільшення трансфертів. Virішення зазначених недоліків у подальшому буде сприяти вдосконаленню трансфертного механізму.

Ключові слова: міжбюджетні трансфери, дотації, субвенції, дотації вирівнювання, бюджет

Рис.: 1. *Табл.:* 6. *Бібл.:* 8.

Кузьминчук Наталія Валеріївна – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра економічної кібернетики та маркетингового менеджменту, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

Email: nkuzminchuk@ukr.net

Зима Ольга Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра оподаткування, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

Email: olyazima@mail.ru

УДК 336.142

Кузьминчук Н. В., Зима О. Г.

АНАЛИЗ ВИДОВ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ ТРАНСФЕРТОВ ОТНОСИТЕЛЬНО РЕШЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ ФОРМИРОВАНИЯ БЮДЖЕТОВ

В статье проанализированы существующие (закрепленные законодательством) виды трансфертов, их структура с учетом изменений в Бюджетном кодексе Украины, в частности, анализ расходов, которые учитываются при определении объема межбюджетных трансфертов. Дано распределение в региональном разрезе размера дополнительных дотаций на выравнивание финансовой обеспеченности местных бюджетов. Проанализированы субвенции, направленные на обеспечение социальной защиты населения. Рассмотрено выполнение объемов субвенций из Государственного бюджета местным бюджетам на строительство, реконструкцию, ремонт и содержание улиц и дорог коммунальной собственности. В статье обосновано, что политика предоставления социальных трансфертов является несовершенной. На основе проведенного анализа выделены основные недостатки межбюджетных отношений, возникающие по причине низкой эффективности и постоянного увеличения трансфертов. Устранение предложенных к решению недостатков в дальнейшем будет способствовать усовершенствованию трансфертного механизма.

Ключевые слова: межбюджетные трансферты, дотации, субвенции, дотации выравнивания, бюджет

Рис.: 1. *Табл.:* 6. *Библ.:* 8.

Кузьминчук Наталія Валерієвна – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра економічної кібернетики та маркетингового менеджменту, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (ул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

Email: nkuzminchuk@ukr.net

Зима Ольга Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра оподаткування, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

Email: olyazima@mail.ru

UDC 336.142

Kuzmynchuk N. V., Zyma O. H.

ANALYSIS OF TYPES OF INTER-BUDGET TRANSFERS WITH RESPECT TO SOLUTION OF REGIONAL PROBLEMS OF BUDGET FORMATION

The article analyses the existing (fixed by legislation) types of transfers and their structure with consideration of changes in the Budget Code of Ukraine, in particular, analysis of expenditures, which are taken into account when determining the volume of inter-budget transfers. It provides regional distribution of additional grants for levelling financial provision of local budgets. It analyses subventions directed at ensuring social protection of population. It considers execution of volumes of subventions from the State Budget to local budgets for construction, re-construction and maintenance of public utility roads. It justifies that the policy of providing social transfers is not perfect. On the basis of the conducted analysis it marks out main shortcomings of inter-budget relations that appear due to low efficiency and permanent increase of transfers. Elimination of the specified shortcomings would facilitate improvement of the transfer mechanism.

Key words: inter-budget transfers, grants, subventions, levelling grants, budget

Pic.: 1. *Tabl.:* 6. *Bibl.:* 8.

Kuzmynchuk Natalia V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of Economic Cybernetics and marketing management, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Frunze, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

Email: nkuzminchuk@ukr.net

Zyma Olga H. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Taxation, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

Email: olyazima@mail.ru

Міжбюджетні трансферти, у рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [1], слід розглядати як важливу складову міжбюджетних відносин, розвиток яких є базовим елементом стабілізації економіки регіонів України. Реалізація цієї Програми безпосередньо впливає на забезпеченість громадян суспільними послугами, підвищення рівня бюджетної забезпеченості, виконання важливих економічних і соціальних програм тощо. Крім того, трансфертний механізм, виступаючи інструментом бюджетного збалансування, забезпечує органи місцевого самоврядування додатковими ресурсами, необхідними для виконання ними як власних, так і делегованих повноважень та є вагомим джерелом їх доходів. Серед напрямів реформування економіки України виділяється необхідність реформування міжбюджетних

відносин, що обумовлена такими основними проблемами [2]: низька якість послуг, що надаються на місцях; зношена інфраструктура.

Висвітлені проблеми підтверджуються даними, наведеними в табл. 1, де наочно представлена частка Державного та місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України.

Як видно з табл. 1, частки доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у загальній сумі надходжень до Зведеного бюджету країни складають майже четверту частину. Поряд з цим, значно збільшились надходження до місцевих бюджетів, обсяги фінансової допомоги у вигляді міжбюджетних трансфертів, що в більшій мірі залежать від рішень на державному рівні. Динаміка доходів до місцевих бюджетів протягом 2006–2012 рр. наведена в табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка доходів Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України в 2006–2012 рр. [3]

Показники	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Зведений бюджет, млрд грн, у т. ч.:	171,8	219,9	297,9	288,6	314,4	398,3	445,5
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн	131,9	161,6	224,0	217,6	233,9	311,8	346,1
частка у доходах зведеного бюджету, %	76,8	73,5	75,2	75,4	74,4	78,3	77,69
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн	39,9	58,3	73,9	71,0	80,5	86,5	100,81
частка у доходах зведеного бюджету, %	23,2	26,5	24,8	24,6	25,6	21,7	22,63

Таблиця 2

Динаміка доходів місцевих бюджетів у 2006–2012 рр. [3]

Показники	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Доходи в місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн	39,9	58,3	73,9	71,0	80,5	86,5	100,81
Трансферти до місцевих бюджетів, млрд грн.	34,15	44,6	59,20	59,47	78,18	95,27	125,83

Таким чином, як видно з табл. 2, розмір трансфертів з кожним роком збільшується, що показує залежність місцевих бюджетів від додаткових коштів, що надходять з Державного бюджету країни.

Проблемами трансфертного механізму займалося багато вчених. Важливе значення для формування теоретичної думки міжбюджетних відносин відіграють праці таких вітчизняних вчених як: В. Андрущенко, О. Василік, В. Геєц, І. Луніна, В. Опарін, В. Федосов, С. Юрій, І. Чугунов та ін., але залишаються проблемними питання стосовно міжбюджетних трансфертів, які впливають на величину надходжень до бюджетів різних рівнів.

Метою статті є виявлення причин низької ефективності та постійного збільшення трансфертів у процесі реформування існуючих відносин між бюджетами, що

сприятиме побудові нової сучасної моделі міжбюджетних відносин.

Для вирішення поставленої мети пропонується зробити аналіз існуючих (закріплених законодавством) видів трансфертів та розглянути їх структуру з урахуванням змін у Бюджетному кодексі України (БКУ).

Міжбюджетні трансферти закріплені ст. 96 Бюджетного кодексу України [4]. У структурі Державного бюджету України можуть передбачатися трансферти місцевим бюджетам. Бюджетним кодексом України [4] також встановлено, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів, то в Державному бюджеті України затверджується обсяг дотації вирівнювання, субвенцій, а також коштів, що передаються до Державного бюджету з місцевих бюджетів, окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів.

Порядок та умови надання субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам затверджуються Кабінетом Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання чинності Закону про Державний бюджет України. Також, на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України, здійснюється розподіл додаткових дотацій між місцевими бюджетами.

Розглянемо детальніше основні ознаки встановлених законодавством трансфертів, але при цьому треба відмітити, що Бюджетним кодексом передбачено дві складові бюджету – загальний та спеціальний фонди. До спеціального фонду бюджету включаються: бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень; гранти та дарунки, одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету; різниця між доходами й видатками спеціального фонду. Джерела формування спеціального фонду визначаються виключно законами.

Як один із видів міжбюджетних трансфертів – дотація вирівнювання спрямована на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує (ст. 2, п. 22 БКУ). Дотація вирівнювання бюджетам міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення і районним бюджетам, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у Державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти, визначається як перевищення розрахункового обсягу видатків (що наведені в табл. 3):

- над розрахунковим обсягом кошика доходів місцевих бюджетів – для бюджетів міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, інших бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти;
- над розрахунковим обсягом доходів, що виділені для забезпечення реалізації спільних соціально-економічних й культурних програм територіальних громад і включають 50 % податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення та реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – для районних бюджетів.

Причому такі видатки обраховуються із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів.

Величина дотації вирівнювання розраховується на основі Порядку [5], який щорічно приймається Постановою Кабінету Міністрів України. Кошти, отримані бюджетами від дотації вирівнювання, не мають цільового призначення, тобто можуть використовуватися відповідними територіальними органами влади для фінансування делегованих

Таблиця 3

Видатки, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [304]

Бюджети, з яких здійснюються видатки	Спрямування видатків на:
з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення	1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення; 2) освіту (дошкільну, загальну середню); 3) сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки
з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення	1) державне управління (органи місцевого самоврядування міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного, районного значення); 2) освіту (дошкільну, загальну середню, вищу освіту, школи-інтернати, спеціалізовані школи, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри, позашкільну освіту тощо); 3) охорону здоров'я; 4) соціальний захист та соціальне забезпечення; 5) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми; 6) державні програми розвитку фізичної культури і спорту
з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів	1) державне управління (представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим, обласні ради); 2) освіту (загальну середню освіту для будь-яких громадян, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, позашкільну освіту, інші державні освітні програми); 3) охорону здоров'я; 4) соціальний захист та соціальне забезпечення; 5) культуру і мистецтво; 6) фізичну культуру і спорт

державою видатків відповідно до специфіки окремої територіальної одиниці.

Розподіл обсягу дотації вирівнювання та кошти, що передаються до Державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів, визначається на основі Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів [6], яка затверджується Кабінетом Міністрів України, і в якій враховуються такі параметри:

- 1) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та коригуючі коефіцієнти до них;
- 2) кількість населення та кількість споживачів гарантованих послуг;
- 3) індекс відносної податкоспроможності відповідного бюджету;
- 4) розрахунковий обсяг кошика доходів місцевих бюджетів;
- 5) коефіцієнт вирівнювання;
- 6) норматив кількості працівників органів місцевого самоврядування в розрахунку до кількості населення.

У разі внесення змін до Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів на плановий бюджетний період, вони подаються разом з проектом закону про Державний бюджет України, схваленим Кабінетом Міністрів України. Причому проект таких змін подається разом з аналітичними розрахунками й порівняльними таблицями, в яких обґрунтована необхідність запропонованих змін.

Додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів розподіляється між бюджетом Автономної Республіки Крим, обласним бюджетом, бюджетами міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та бюджетами районів відповідно у таких пропорціях [4]:

- для бюджету АРК, обласного бюджету – не більш 25 відсотків;
- для бюджетів міст республіканського АРК і обласного значення та бюджетів районів – не менш 75 відсотків.

Розмір додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів наведено в табл. 4.

Розподіл додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні державні адміністрації здійснюють з урахуванням особливостей депресивних та гірських територій і тих, що мають низький показник чисельності населення і розгалужену мережу бюджетних установ.

У 2012 році забезпечувалось щомісячне дострокове перерахування дотації вирівнювання. За 2012 рік вона була профінансована у сумі 51649,9 млн грн, або 100 відсотків річного розпису. Проти 2011 року її обсяг було збільшено на 8020,0 млн грн, або на 18,4 відсотка.

У повному обсязі відповідно до розпису асигнувань на 2012 рік профінансовані додаткові дотації в загальній сумі 8976,3 млн грн, з яких дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості дорівнювала 4545,7 млн грн, що у 1,9 рази більше ніж у 2011 році [7].

Міжбюджетними трансфертами також є субвенції, що застосовуються для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання такої субвенції (ст. 2, п. 48 БКУ). Субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту надаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Серед субвенцій, встановлених Бюджетним кодексом України, є такі, що пов'язані з наданням пільг та житлових субсидій населенню (перелік осіб, закріплений Бюджетним кодексом України) [4]:

- на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу. Причому надаються ці пільги, виходячи із розрахунку вартості однієї тонни твердого палива та одного балона скрапленого газу на домогосподарство на рік;
- на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот;
- на надання пільг з послуг зв'язку, інших передбачених законодавством пільг (крім пільг на одержання ліків, зубопротезування, оплату електроенергії, природного і скрапленого газу на побутові потреби, твердого та рідкого пічного побутового палива, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот) на компенсацію втрати частини доходів у зв'язку з відміною податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та відповідним збільшенням ставок акцизного податку з пального і на компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян тощо.

Так, субвенції на забезпечення соціального захисту населення у 2012 році були перераховані в межах зареєстрованих зобов'язань у сумі 43092,1 млн грн, що на 6783,6 млн грн більше ніж у 2011 році, зокрема [7]:

- субвенція на виплату допомоги сім'ям з дітьми – у сумі 33332,1 млн грн, що на 5681,5 млн грн більше ніж у 2011 році;
- субвенція на оплату енергоносіїв та житлово-комунальних послуг – у сумі 6718,2 млн грн, що на 649,4 млн грн більше ніж у 2011 році;
- субвенція на надання пільг з оплати послуг зв'язку та компенсацію за пільговий проїзд – у сумі 1931,0 млн грн, що на 182,8 млн грн більше ніж у 2011 році;
- субвенція на придбання скрапленого газу та твердого палива – у сумі 738,0 млн грн, що на 180,3 млн грн більше ніж у 2011 році;
- субвенція на утримання дітей-сиріт – у сумі 372,8 млн грн, що на 89,6 млн грн більше ніж у 2011 році.

Кабінет Міністрів України може здійснювати перерозподіл обсягів субвенцій з Державного бюджету місцевим

Таблиця 4

Додаткова дотація з Державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів [7]

Назва місцевого бюджету в регіональному розрізі	Додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, млн грн		
	2011 р.	2012 р.	Заплановано на 2013 р.
Автономна Республіка Крим	77,5332	47,1150	47,115
Вінницька область	63,8525	75,3231	40,253
Волинська область	37,8718	29,4338	26,9478
Дніпропетровська область	123,7654	28,38357	72,827
Донецька область	146,3768	319,6927	92,8913
Житомирська область	55,0280	143,3663	32,6709
Закарпатська область	43,8493	51,6524	32,5254
Запорізька область	65,4602	96,1835	40,9008
Івано-Франківська область	108,9048	265,4091	34,4495
Київська область	110,1151	174,3770	41,424
Кіровоградська область	55,5976	86,4935	25,2039
Луганська область	73,4213	164,9089	47,6865
Львівська область	119,5817	182,6424	62,2781
Миколаївська область	41,4669	42,6339	28,3811
Одеська область	79,1889	161,4856	53,5551
Полтавська область	52,0682	60,2841	35,8901
Рівненська область	43,0294	73,3088	29,5959
Сумська область	79,1560	120,7560	27,0639
Тернопільська область	49,3910	115,8210	26,7978
Харківська область	136,9898	247,9903	60,3875
Херсонська область	38,8946	63,9783	26,5754
Хмельницька область	52,2434	82,6273	34,0446
Черкаська область	59,6554	94,1101	31,8876
Чернівецька область	30,9858	27,9837	22,3283
Чернігівська область	162,9812	355,3880	27,0105
Місто Київ	475,0000	1178,8905	-
Місто Севастополь	-	6,5393	-

бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту між їх видами та між місцевими бюджетами, виходячи з фактично нарахованих обсягів відповідних пільг, субсидій і допомоги населенню в межах загального обсягу таких субвенцій. Для вирішення питань соціально-економічного розвитку у 2012 році з Державного бюджету України було профінансовано субвенцію на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у сумі 2556,6 млн грн.

Крім того, на виконання Національного плану дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» з метою впровадження нової регіональної політики, яка б усувала

диспропорції та сприяла формуванню бази для динамічного розвитку всіх регіонів, у 2012 році вперше було передбачено створення державного фонду регіонального розвитку, кошти якого в обсязі 1004,7 млн грн були спрямовані на реалізацію програм і заходів соціально-економічного розвитку регіонів.

Що стосується субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, то вона надається в межах обсягу, затвердженого законом про Державний бюджет України, за рахунок 15 відсотків таких доходів спеціального фонду Державного бюджету [4]: акцизного податку з підакцизних товарів (продукції) в частині нафтопродуктів і транспортних засо-

бів, ввізного мита на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них, плати за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні. Причому обсяги зазначеної субвенції, відповідно до Державного бюджету України, затверджуються окремо для кожного місцевого бюджету й розподіляється на основі формул, що затверджуються Кабінетом Міністрів України і мають враховувати такі параметри: 1) кількість населення; 2) обсяги доходів відповідних місцевих бюджетів за 2010 рік від податку з власників транспортних засобів та

інших самохідних машин і механізмів; 3) розміри відрахувань збору за першу реєстрацію транспортного засобу до відповідних місцевих бюджетів.

Перераховуються такі субвенції за рахунок фактичних доходів спеціального фонду державного бюджету, які є джерелом надання зазначеної субвенції, і не може перевищувати обсягу, затвердженого законом про Державний бюджет України. Розрахунковий обсяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності за 2012 рік наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Виконання обсягів субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності [7]

Назва бюджету адміністративно-територіальної одиниці в регіональному розрізі	Розрахунковий обсяг субвенції за 2012 р., млн грн	Назва бюджету адміністративно-територіальної одиниці в регіональному розрізі	Розрахунковий обсяг субвенції за 2012 р., млн грн
Автономна Республіка Крим	28,905	Одеська область	38,6581
Вінницька область	24,5081	Полтавська область	22,5161
Волинська область	31,1921	Рівненська область	36,4449
Дніпропетровська область	53,9295	Сумська область	12,8811
Донецька область	41,5796	Тернопільська область	15,9354
Житомирська область	18,8126	Харківська область	17,6912
Закарпатська область	22,1177	Херсонська область	14,4304
Запорізька область	23,4900	Хмельницька область	21,3062
Івано-Франківська область	28,9346	Черкаська область	17,5142
Київська область	132,1005	Чернівецька область	17,0125
Кіровоградська область	11,9220	Чернігівська область	12,7778
Луганська область	21,6899	Місто Київ	139,1684
Львівська область	37,6990	Місто Севастополь	18,7684
Миколаївська область	14,5927	Усього	2213,25

Як видно з табл. 5, найбільший розмір субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності був спрямований до Київської області та м. Київ, а найменший розмір такої субвенції в 2012 році отримала Кіровоградська область.

Усунути значні порушення щодо утворення окремими відомствами власних цільових фондів і несанкціонованого визначення джерел їх утворення держава намагається за допомогою формування спеціального фонду. Особливістю цього фонду є те, що фінансування конкретних заходів може здійснюватися виключно в межах коштів, що надійшли до фонду на відповідну мету.

Так, для компенсації відповідних видатків щодо утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування з одного місцевого бюджету іншому надається субвен-

ція, яка діє на договірних засадах між надавачем субвенції та її отримувачем.

Розподіл субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів) здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, з урахуванням завдань і заходів державної стратегії регіонального розвитку, регіональних стратегій розвитку на підставі формалізованих параметрів, що базуються на фактичних та прогнозних показниках економічного та соціального розвитку відповідної території (основними з яких є показники обсягу промислового виробництва, обсягу валової продукції сільського господарства, обсягу інвестицій в основний капітал, рівня щільності населення, рівня безробіття населення, доходів населення у розрахунках на одну особу, середньомісячної заробітної плати працівників).

Бюджетним кодексом України (ст. 103 БКУ) [4] закріплена додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місце-

вих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, внаслідок наданих державою податкових пільг. Надання державою таких податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів, має супроводжуватися наданням додаткової дотації з Державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію відповідних втрат доходів місцевих бюджетів.

Таким чином, законодавством закріплена достатньо велика кількість різних трансфертів, без яких місцеві бю-

джети не зможуть мати достатній розмір доходів, для надання громадянам суспільних благ. Динаміка міжбюджетних трансфертів за 2008–2012 роки наведена в табл. 6.

Як видно з табл. 6, майже всі різновиди трансфертів з кожним роком збільшуються. Для наявності зміни міжбюджетних трансфертів, що передбачені розписом на 2008–2012 роки, представимо на рис. 1.

Як доводять дослідження Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ [8], механічне збільшен-

Таблиця 6

Міжбюджетні трансферти за 2008–2012 рр., млн грн [7]

Назва трансферту	Передбачено розписом на				
	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Дотація вирівнювання	28810,45	33356,35	43640,46	43629,95	51649,95
Всього по субвенціях соціального захисту населення	19404,27	20124,07	26772,44	36508,86	43731,88
Додаткові дотації	1628,81	2702,14	582,84	4483,62	8976,33
Всього по трансфертам загального фонду	56352,01	57280,46	73243933,7	90639034,0	117653,11
Всього по трансфертам спеціального фонду	7168921,0	6273107,1	8080,96	5877,24	10772,23
Всього по загальному та спеціальному фондах	63520,93	63553,57	81324,89	96516,27	128425,34
Кошти, що надходять з місцевих бюджетів до Державного бюджету	7423,19	8741,22	7089,89	2507,12	1137,23

Передбачено розписом на

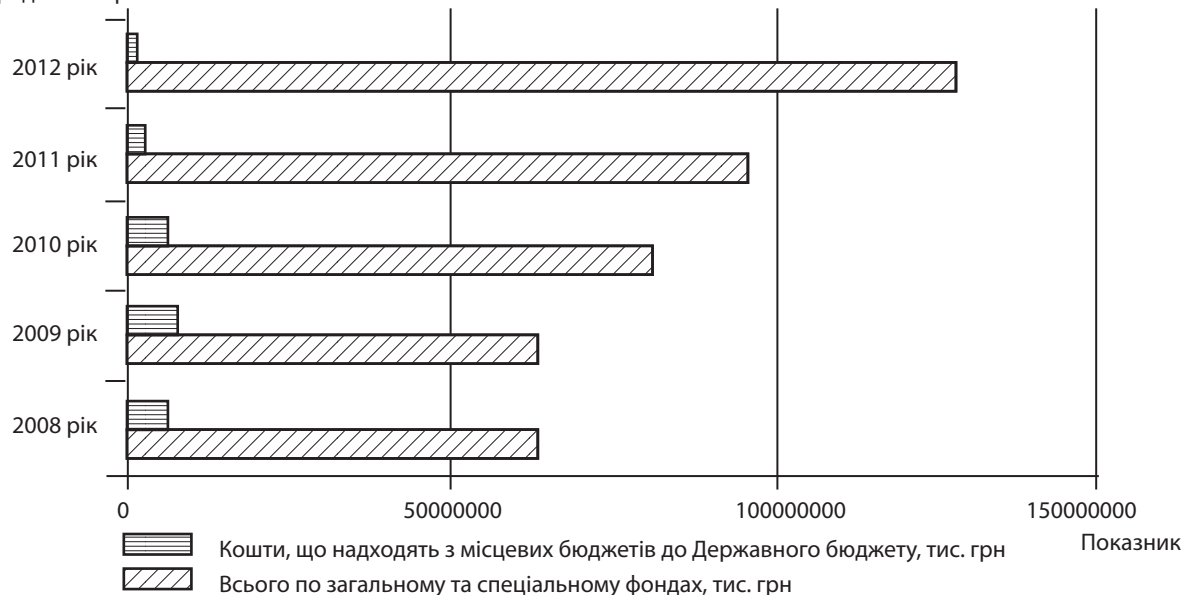

Рис. 1. Динаміка розміру трансфертів по загальному та спеціальному фондах бюджету

ня частки соціальних трансфертів в структурі доходів не має пропорційної залежності зі ступенем нерівності у суспільстві. Недосконала політика надання соціальних трансфертів призвела до того, що соціальні виплати не зменшують, а навпаки, збільшують нерівність у розподілі доходів. Незважаючи на те, що Програмою економіч-

них реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» передбачено низку заходів щодо реформування соціальної підтримки регіонів, запропоновані заходи є недостатніми для докорінного реформування існуючої системи трансфертів.

Висновок. Таким чином, основними недоліками між-бюджетних відносин залишаються такі:

- трансферти з Державного бюджету мають більшу частку відповідно до податкових надходжень до місцевих бюджетів;
- розподіл дотацій та субвенцій мають непередбачуваний і нечіткий характер;
- обмеженість повноважень у місцевих органах влади щодо наповнення й незалежності місцевих бюджетів тощо.

Серед причин низької ефективності та постійного збільшення трансфертів слід назвати наступні:

- неефективність державного фінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення, що пов'язано з необґрунтованим планування видатків;

- при прийнятті законів про державний бюджет України систематично зупиняється дія інших законів щодо надання пільг і гарантій, які є складовою конституційного права громадян на соціальний захист і достатній рівень життя;
- застаріла та недосконала система пільг, а також відсутність норм споживання або завищені норми споживання при наданні пільг.

Таким чином, необхідним кроком у напрямку вирішення регіональних проблем залишається реформування існуючої та побудова нової сучасної моделі міжбюджетних відносин, шляхом вирішення окреслених проблем. Нова модель сприятиме гармонізації інтересів економічних суб'єктів, які користуються суспільними благами, з тими, хто приймає рішення про їх надання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентові України. Версія для обговорення. 2 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf – Назва з титул. екрана
2. Щодо основних напрямків реформування трансфертної політики держави. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/presentation.html>
3. Виконання бюджету та обслуговування боргу [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Бюджетний кодекс України (у редакції від 19.05.2011 р. № 3396-VI зі змінами та доповненнями) // Інформаційно-пошукова система «Ліга» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liga.net>.
5. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм (проектів): Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 р. № 520 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – С. 115. – Ст. 1531
6. Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. №1149 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 97. – С. 14. – Ст. 3441
7. Виконання державного бюджету в частині міжбюджетних трансфертів. Сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23602>
8. Дослідження Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/>

REFERENCES

- “Doslidzhennia Instytutu demografii ta sotsialnykh doslidzhen NANU” [Research Institute for Demography and Social Studies]. <http://www.idss.org.ua>.
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <http://www.liga.net>.
- [Legal Act of Ukraine] (2011).
- [Legal Act of Ukraine] (2010).
- [Legal Act of Ukraine] (2010). http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
- “Shchodo osnovnykh napriamkiv reformuvannia transfertnoi polityky derzhavy. Analitychna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen” [As for the main areas of reform of transfer policy. Policy Brief. National Institute for Strategic Studies]. <http://www.niss.gov.ua/presentation.html>.
- “Vykonannia derzhavnogo biudzhetu v chastyni mizhbiudzhethnykh transfertiv” [State budget execution in terms of intergovernmental transfers]. Sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23602>.
- “Vykonannia biudzhetu ta obsluhovuvannia borhu” [Implementation of the budget and debt service]. <http://www.minfin.gov.ua>.